

PÆDAGOGER I SKOLEN OG DERES BERETTIGELSE

Formålsparagraffens elementers betydning for pædagogens rolle.

Landsmødet i Tænketank Danmark – den fælles skole

Trine Ankerstjerne
29. april 2019

Fremtiden kalder...

Konsekvenser for hvordan den pædagogiske opgave og pædagogfagligheden diskuteres og defineres

Det pædagogiske felt i skolen er præget af en mangfoldighed af aktører og sociale arenaer → betydning for, hvordan faglighed, læringsforståelser, didaktik og samarbejdsflader kommer til at se ud i fremtiden

Måden vi tænker uddannelse på (0-25) – måden vi tænker skole og fritid på

Udvikling af
uddannelses-
forståelse

Dagtilbud
Skole/fritid
0-25 år

... målet er stadig klart!

De tre mål for folkeskolen er:

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund for de faglige resultater.
3. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

(Fra UVM's hjemmeside)

Folkeskolens formålsparagraf

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Reformtid – 2014 – 2019

2014	(2018) 2019
Pædagogerne skrives ind i folkeskoleloven	De står der fortsat
Understøttende undervisning – det nye fag	Understøttende undervisning står der fortsat – men reduceret. Op til 2 timer om ugen kan konverteres til to-voksenundervisning
Længere skoledag	Færre timer til de mindste (3 lektioner mindre)
Reduktion af tiden i fritidsinstitutionerne	Mulighed for mere tid i fritidsinstitutionerne
Mere fagundervisning	Endnu mere fagundervisning

Erik Sigsgaard

»Mange timer om dagen skal de sidde på bestemte måder, tale på bestemte måder og række hånden op. Og så ønsker vi, at de vokser op og bliver selvstændige og initiativrige.«

Erik Sigsgaard

Et statement – der er brug for pædagoger i skolen og i fritiden

Den faglighed pædagogerne møder fritid og skole med er afgørende for børn og unges udvikling, trivsel, læring og dannelse – og skolepædagoger arbejder i vid udstrækning med afsæt i en traditionel fritidspædagogik

Det betyder altså – at der er tale om en faglighed hos skolepædagoger, der skal fastholdes og udvikles – så oplevelsen af professionsidentitet hos skolepædagoger er stærk.

Der er brug for pædagoger i skolen!

- Pædagogfaglighed afgørende for børn og unges udvikling, læring, dannelse og trivsel.
- Afsættet er den traditionelle fritidspædagogik (rekonstrueret til nutidens praksis).

Fritidspædagogik og folkeskolereform

Folkeskolereformens grundsætning om en længere skoledag pressede børn og unges mulighed for fritid – det presser SFO'erne, klubberne og fritidspædagogikken i den form vi har kendt hidtil

Nu kommer der igen mere tid til fritidspædagogikken – men for hvilke midler?

Den traditionelle fritidspædagogik

Fritidspædagogikken helt central for SFO'ernes identitet.

Fritidspædagogikkens indhold → fritidsaktiviteter, den frie leg og et fokus på børnenes frie tid → **identitetsdannelse og selvorganisering**

Fritidshjemmene som frirum fra skolen og dens mange forpligtelser.

Den traditionelle fritidspædagogik

Fritidspædagogikkens idealer bygger på en traditionel opfattelse af fritidsinstitutionen i et modsætningsforhold til skolen →

den frie leg → *undervisning*

fritid → *skoletid*

selvbestemmelse → *voksenbestemmelse*

Frihed → *arbejde*.

Den pædagogiske faglighed

- Pædagoger har øje for det enkelte individs behov
- Tradition for at tilpasse rammerne til barnet og den unge
- En kompetence, som i højere og højere grad er nødvendig med tanke på inklusion, opdragelse til kreativ tænkning, innovation, etc.

Ganske kort om baggrund og projekt

B U P L

Formål:

- tydeliggørelse af pædagogers faglige bidrag i fritid og skole og beskrive det pædagogiske grundsyn.
- Ønske om at give input til den videre udvikling af pædagogers arbejde i skole og fritid

Projektet

Projektets formål er at pege på en række kendetegn ved det pædagogiske grundsyn, som er karakteristisk i den pædagogiske praksis på skole og fritidsområdet.

Vi har derfor ledt efter faglige forståelser af pædagogiske praksisser, metoder og tilgange, der understøtter de formål, der findes på området

Det handler om: forsknings- og praksisbaserede beskrivelser, hvordan praksisser bedst udvikles, og hvordan de bedst understøttes af rammer og ledelse.

Projektet

Litteratur-
studie

Lærings-
laboratori-
er

Udarbejd
el-se af
'grundlag
for ...

Ekspert-
gruppe

Styre-
gruppe

Fire temaer der belyser pædagogens faglighed på skole og fritidsområdet

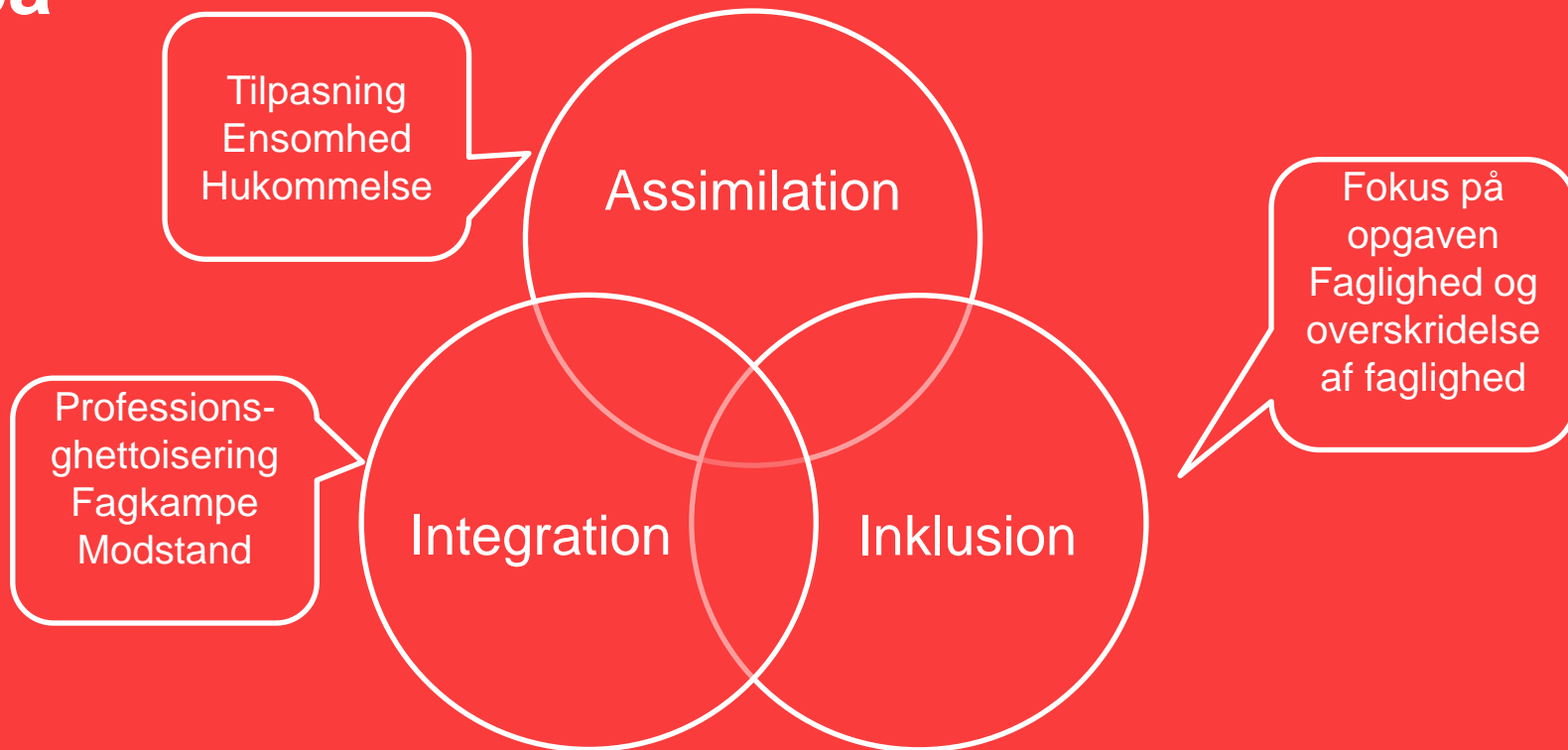
- Pædagogernes faglige bidrag i fritidspædagogiske sammenhænge.
- Pædagogernes faglige bidrag i skolen, efter reformen.
- Pædagogernes faglighed i arbejdet med relationer og fællesskaber.
- Pædagogernes faglighed i forhold til arbejdet med æstetiske læreprocesser

I tiden efter reformen	De sidste par år
Mange pædagoger 'glemte' deres faglighed	Fokus på pædagogfagligheden på tværs af fritid og skole
Mange pædagoger lod sig assimilere ind i en skolehverdag	Ligeværdige samarbejdspartnere i det tværprofessionelle samarbejde
Pædagogernes nye 'fag': understøttende undervisning	USU har efterhånden fundet sin form. FUSU
Fokus på pædagogisk kvalitet i fritidsinstitutionerne blev glemt	Øget fokus på kvalitet i det fritidspædagogiske arbejde
Hvad med skoleledelserne?	Hvad med skoleledelserne?

Måder at træde ind i samarbejdet på

Hvad mener vi egentlig med 'grundlag'?

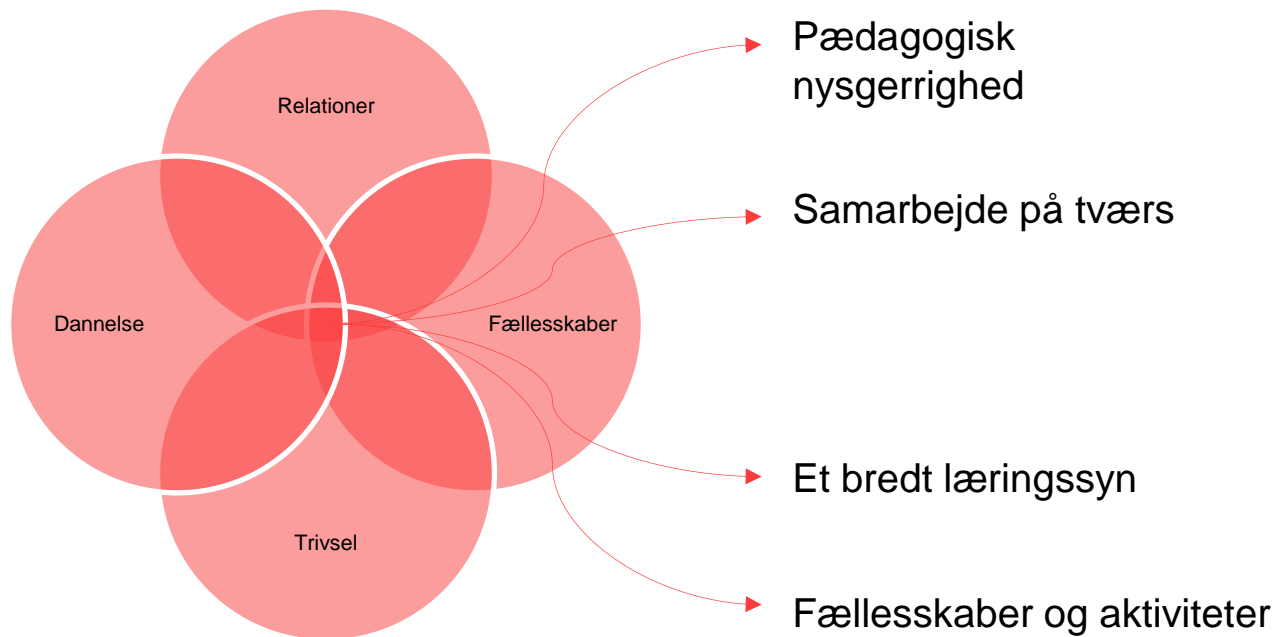
Faglighed

Faglige kerneområder

Det er alfa og omega, at vi er med i de samtaler (vurderinger af unges uddannelsesparathed), fordi vi oplever de unge i mange forskellige sammenhænge. Vi ved noget om deres sociale kompetencer og deres almene trivsel. Fx kan Per helt vildt meget med trommerne i klubben, her oplever vi ham som motiveret og dedikeret og som en, der bidrager til et fællesskab omkring det at skabe musik. Skolen kan nogle gange have et lidt snævert blik på faglighed. Måske er han parat til noget andet end det, de tror, han skal være parat til? *(Pædagog i udskolingen)*

Intet barn vælger at gå rundt alene, og derfor taler vi for eksempel før et frikvarter om, hvor monsterlegen foregår, hvor børnene mødes i skolegården, hvad der foregår på Snurrerundt-legepladsen, og prøver på anden vis at hjælpe børn ind i legerelationer. Men der skal også gives plads til, at børn selv kan finde på aktiviteter, som voksne slet ikke har fantasi til at forestille sig'. *(Pædagog fra indskolingen)*

Hvad står der så i det grundlag?

Er det så nyt eller hvad?

**NEJ - egentlig ikke
eller.....**

**- Men det har ikke tidligere
været beskrevet både
hvordan
pædagogfagligheden
anvendes og hvad den er.**

Fællesskaber

- At arbejde professionelt med fællesskaber handler også om at indføre børn og unge i en kultur og i demokratiske spilleregler, derfor er det vigtigt at børn og unge har indflydelse på beslutningsprocesser i de fællesskaber.
- Der er en stærk faglig tradition for at skabe deltagelses- og handlemuligheder mellem børn og unge.
- Der lægges et stort arbejde i at skabe rammer for, at børn/unge får øje på hinanden på nye og bedre måder.
- Det handler også om at skabe og gribe "fristeder".
- Børn/unge ses som medskabere.

Fællesskaber

”Det er vigtige dannelsesprocesser, som de skal have lov til at øve sig i og så er vi der, hvis det går i hårdknude. Det er en grundlæggende del af vores faglighed at skabe fællesskaber, der ikke udelukker nogen. Her skal vi være forbilleder og rollemodeller og vise, hvad solidaritet er” (pædagog -udskolingen).

”Jeg kan fx opdage, at Sigrid og Line begge har en interesse for sommerfugle og tilrettelægge en aktivitet, der gør at de får øje for hinanden og deres fælles interesse.” (pædagog – mellemtrin)

Relationer

- Det er en del af en pædagogiske faglighed at understøtte relationer, fx ved at placere sig strategisk og fysisk tæt på de børn/unge, der har vanskeligheder.
- Arbejdet med børn og unges sociale relationer handler også om at give mulighed for at være sammen på mange forskellige måder, at afprøve og udforske steder og hinanden.
- Dialog er et redskab i relationsarbejdet og pædagoger "timer" deres nysgerrige indblanding, ligesom de bevæger sig på tværs af skole og fritid og kan skabe sammenhæng på tværs.

Relationer

- Pædagoger kan rumme kaos og uforudsigelighed.
- Legen og det at understøtte legen beskrives som vigtig her og det, at man skal vide noget om børns leg, hvordan man støtter op og beriger den, og legen bruges aktivt til at integrere børns erfaringer til et samlet hele.
- *”Skolens struktur og rammer kan presse os ind i roller, hvor vi skal sørge for ro og orden. Jeg mener for eksempel ikke at to børn, der fjoller for meget i undervisningen er tegn på, at de har en dårlig relation. Relationen er formentlig god og tryk, men støder sammen med en kontekst, der kalder på noget andet end de to børn vækker i hinanden.”* (pædagog – indskolingen)

Trivsel

Pædagogerne taler om en faglig opmærksomhed, der retter sig imod trivsel i relation til læringsprocesser.

De giver udtryk for at have en stor bevidsthed om at trivslen ”kommer i første række” i forhold til læring og læreprocesser af faglig karakter.

Pædagoger taler om et blik på, hvad der skal til, for at barnet kan rette sit fokus mod det faglige.

→ Vidner om, at pædagoger har et særligt læringssyn, der også trækker på den del af den pædagogiske faglighed, der handler om at drage omsorg for barnet.

→ Lærerne kan også dette, men deres praksis synes at have andre vilkår. Pædagogerne har mulighed for at have dette fokus og derfor oparbejder pædagogen, over tid, en anden og særlig viden om barnets trivsel, læring og udvikling.

Trivsel

Pædagoger støtter børns læreprocesser ved at støtte deres trivsel. Trivsel i skole og fritid hænger uløseligt sammen og pædagoger har en særlig viden fordi de kender børnene på tværs af arenaer. Arbejdet med børns/unges trivsel er tillidsbaseret.

”Vi ser og oplever børn og unge i mange forskellige sammenhænge, og denne viden bruger vi, når vi skal tilrettelægge aktiviteter og tilbud til dem. Her skal vi være fleksible. Når børn for eksempel vælger aktiviteter fra, er vi optaget af hvorfor, og hvad der skal til for at tiltrække de børn, vi vil lave tilbud til.” (Pædagog i udskolingen)

Dannelse

Pædagoger har en unik viden om børns/unges alsidige udvikling, sociale kompetencer og dannelse.

Pædagoger arbejder med at ansvarliggøre børn/unge gennem medbestemmelse og værner om deres fristeder.

Fællesskabet er afgørende for den personlige og demokratiske dannelse.

Gennem deltagelse i fællesskabet indføres børn/unge også i basale og praktiske færdigheder, såsom fx madlavning.

Pædagoger viser som del af deres faglighed interesse for det, der optager børn/unge. Pædagoger bruger deres faglige dømmekraft til at være tæt på og på afstand på de rigtige tidspunkter/situationer.

Dannelse

Det beskrives som en væsentlig del af pædagogers faglighed at værne om børn og unges fristeder og selvbestemmelse.

Selvom de taler om at være optaget af at skabe fristeder, taler de også om at være bevidste om at holde sig i nærheden og alligevel være spilbar hele tiden.

”Når de unge i udskolingen skal ud i praktik, arbejder jeg med at skærpe deres opmærksomhed på, hvordan de kan virke på andre. Det handler om forholdet mellem individ og fællesskab. At have lov til at være, den man er, og samtidig tage hensyn til andre – et arbejdsfællesskab for eksempel, der kræver, at man møder til tiden. Konkret har vi arbejdet med det via forskellige rollespil og cases”. (Pædagog i udskolingen)

Den pædagogiske faglighed

Fagligheden i det at understøtte kreative processer handler også om at tænke over, om pædagogen begrænser eller sætter kreativiteten fri.

*”Jeg ville ønske vi havde langt flere kropslige, praktiske og musiske aktiviteter, fordi det giver andre muligheder. Der er langt flere børn vi får med, når vi tilbyder børn forskellige udtryksmuligheder. Vi værner om forskelligheden (mod ensretning). Det er vores opgave at tilbyde børn og unge deltagelsesmuligheder i gode fællesskaber – derfor SKAL vi se børn i alle mulige forskellige kontekster og ikke kun i en boglig sidde stille kontekst. Jeg oplever mere fordybelse i de kreative aktiviteter. Jeg ser børn blomstre på en måde, jeg ikke ser i klasserummet.
(Pædagog - melletrinnet)*

Den pædagogiske faglighed

- Pædagogen bringer deres særlige viden om barnet ind i det tværprofessionelle samarbejde. De bidrager med viden om, hvor barnet/den unge er i sit liv, hvad der motiverer, etc.
- De bidrager med viden om den særlige læring der sker i eksempelvis trivselstimer og i relationsarbejdet.
- De bidrager med et fagligt perspektiv, som beskrives mindst lige så vigtig som den akademiske vurdering af barnet.
- Det at pædagogerne er blevet en del af skolen, har udvidet fritidspædagogikken og det har bygget bro mellem skole og fritid.
- Den fagligt stærke pædagog, har taget det fritidspædagogiske med sig ind i skolen, via sine faglige forholdemåder – at tage afsæt i det, børnene gerne vil og er optaget af og være en tydelig og varm voksen.

Erfaringsudveksling

- Kom med eksempler på hvordan I arbejder med at alle børn og unge oplever sig som værende del af et fællesskab?
- Kom med eksempler på, hvordan I sikrer at de børn og unge i arbejder med oplever at have gode og positive relationer? Hvad karakteriserer en god relation?
- Hvordan kan I sætte fokus på, at det pædagogiske arbejde understøtter børn og unges trivsel?
- Hvordan arbejder I med dannelse? Eksplicit? Eller indlejret i aktiviteter, organiseringer, etc. Sondrer I mellem almen og praktisk dannelse?

Så alt peger i retning af....

Det helt centrale i, at den pædagogiske praksis, både i skolen og på fritidsområdet kan komme til udtryk, som en nysgerrig udforskende praksis, der tager afsæt i det liv som børn og unge lever.

”Jeg positionerer mig bevidst åbent og nysgerrigt, så jeg ikke taler til børn og unge, men med børn og unge om noget, der er betydningsfuld for dem” (pædagog – indskolingen).

Alle må spørge sig selv og hinanden...

- hvad er det, vi vil med fremtidens børn og unge?
- hvilket liv skal vi forberede dem til?
- hvad skal de tilbydes?
- hvad skal de have mulighed for?
- hvad er det 'gode' liv...?
- hvordan udnytter vi mest optimalt muligheden af tværprofessionelt samarbejde mellem lærere og pædagoger – ex omkring indskolings-, mellemtrins- eller udskolingseleven ... eller børn og unge generelt?

Links

Grundlag for pædagogfaglighed i fritid og skole:

https://bupl.dk/wp-content/uploads/2017/11/filer-grundlag_paedfaglighed181218.pdf

Debatindlæg i Politikens Skoleliv: Ja der er brug for pædagogernes faglighed i skolen:

<https://skoleliv.dk/debat/art6929765/Ja-der-er-brug-for-p%C3%A6dagogernes-faglighed-i-skolen>